

บทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม

เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร

THE ROLE OF SANGHA ADMINISTRATORS IN THE EDUCATIONAL WELFARE IN BANGKOLAEM DISTRICT AND YANNAWA-SATORN DISTRICT, BANGKOK

พระครูวินัยธรภาณุวัฒน์ อติพล (พลพัช) * ประเสริฐ ธิลาว ** บุษกร วัฒนบุตร ***

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร

การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรได้แก่ พระสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์มหานิกาย เขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 256 รูป จากจำนวนประชากรทั้งหมด 709 รูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีและการทดสอบค่าเอฟ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาสรุปเป็นประเด็น และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

1. บทบาทพระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารสภาพแวดล้อม และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารวิชาการ และด้านการบริหารบุคคล ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาสามัญ

* หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร พบว่า พระสังฆาธิการบางรูปไม่เข้าใจในระบบการบริหารวิชาการ ส่วนใหญ่ไม่มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร หรือถึงแม้มีการประเมินผลแต่ก็ไม่ได้เอามาใช้ในการพัฒนาบุคลากร ไม่มีการจัดระบบฐานข้อมูลในองค์กร ที่สำคัญคืองบประมาณที่ได้รับมีไม่เพียงพอต่อการบริหารงาน แนวทางการพัฒนาบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร มีดังนี้คือ พระสังฆาธิการควรมีการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน และนำผลการประเมินที่ได้มาเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาการจัดการในเรื่องต่างๆ รวมถึงการจัดสวัสดิการแก่ครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่ ควรมีการจัดเก็บข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบ ควรมีการปรับปรุงอาคารสถานที่ รวมทั้งห้องเรียนให้มีสภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และควรมีการวางแผนจัดหาทุนจากแหล่งต่างๆ เพื่อใช้ในการบริหารอย่างเป็นรูปธรรม

ความสำคัญ: บทบาท, พระสังฆาธิการ, การศึกษาสงเคราะห์

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the roles of Sangha administrators on education welfare at Bangkolaem district and Yannava-Satorn district, Bangkok, 2) to compare of the monks opinion to the roles of Sangha administrators on education welfare at Bangkolaem district and Yannava-Satorn district, Bangkok, 3) to study the problems, obstacles and suggestions about the roles of Sangha administrators on education welfare at Bangkolaem district and Yannava-Satorn district, Bangkok.

This research is the mixed research method. For the quantitative research is collected the data from the sampling group of 256 monks out of 709 monks from Mahanikay sect at Bangkolaem district and Yannava-Satorn district, Bangkok and data analysis by using the ready programme for research of social sciences through frequency, percentage, mean, standard deviation(S.D) one-way analysis of variance (One-way ANOVA) for testing the difference between the averages from three or more groups with LSD (Least Significant Different) and the qualitative research had the in-depth interview from key informants by using the content analysis technique and data analysis according to research analysis.

The findings of this research as following:

1. The roles of the monks who answered the questionnaire that had the opinions to the roles of Sangha administrators on education welfare at Bangkolaem district and Yannava-Satarn district, Bangkok in over all, was at middle level ($X=3.49$, $S.D.=1.011$). When considered in each side, found that the highest level was at good level for the environmental management ($X=3.47$, $S.D.=0.959$) and there were at the middle level for three aspects such as the budgetary management ($X=3.48$, $S.D.=1.138$), the academic management ($X=3.46$, $S.D.=1.087$), and the personal management ($X=3.45$, $S.D.=1.030$) respectively.

2. The result from comparison of the opinions of the monks, found that the monks who had the difference of ordination year, had the opinions to the roles of Sangha administrators on education welfare at Bangkolaem district and Yannava-Satarn district, Bangkok differently with significantly statistics at 0.05. But the monks who had the differences of sex, position, general education, Dhamma education and Pali education, had the opinions to the roles of Sangha administrators on education welfare at Bangkolaem district and Yannava-Satarn district, Bangkok indifferently.

3. The problems and obstacles about roles of Sangha administrators on education welfare at Bangkolaem district and Yannava-Satarn district, Bangkok found that some Sangha administrators do not understand the academic management. But no personnel evaluation or have the personnel evaluation without personnel development, no organization data base management, moreover, insufficient budget for management.

4. The guideline to develop to the roles of Sangha administrators on education welfare at Bangkolaem district and Yannava-Satarn district, Bangkok as following Sangha administrators should have the learning management evaluation and use the evaluation to set up the guideline for organization development including the welfare for teachers and officers, should keep the data systematically, should improve the building and place, the classroom should be convenient for learning and should plan for fund raising for management purpose.

Keywords: Roles, Sangha, Administrators

1. บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่เคารพนับถือศาสนาพุทธ พระพุทธศาสนาจึงเป็นรากเหง้าของวัฒนธรรมไทยทุกสาขา โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดวิชาการและศีลธรรม จริยธรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ ไปสู่ชุมชน เช่น รักษา ศิล ฝังธรรม สวดมนต์ไหว้พระ และกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา อันแสดงออกทางด้านขนบธรรมเนียม และประเพณีต่างๆ ของท้องถิ่น เป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรม ทำหน้าที่ทั้งผู้ผลิต ผู้อนุรักษ์และผู้สอนศิลปะแก่ประชาชนไปจนถึงพระไตรปิฎกเป็นศูนย์การศึกษา สงเคราะห์แก่เด็ก เช่นโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เป็นต้น (พระเทพวิสุทธิเมธี (ปญญานันท์ทิกขุ), 2523: 23)

การบริหารงานของคณะสงฆ์นอกจากจะบริหารคนเงินวัสดุสิ่งของและการจัดการรวมถึง โครงสร้าง อำนาจหน้าที่แล้ว ยังต้องมีการปกครองคณะสงฆ์ในด้านการปกครอง การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งถือเป็นหัวใจหลักในการ ปกครองคณะสงฆ์ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2545) การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือ เช่น ศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในการจัดรูปแบบการจัดการบริหาร การวางแผน การจัดการ เรียนรู้ (สุรเสกข์ ผลบุญ, 5 (2) 2559 : 55) การศึกษาสงเคราะห์คือ การให้การสงเคราะห์แก่รัฐใน การจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2540: 48-49) ดังนั้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพื่อวิเคราะห์ถึงบทบาทที่แท้จริงของพระสังฆาธิการใน การบริหารงาน ด้านศึกษาสงเคราะห์ และเพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาบทบาท ของพระสังฆาธิการ ในการบริหารงานด้านศึกษาสงเคราะห์ให้มีคุณภาพและศักยภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 ศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยาน นาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร

2.2 ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทพระสังฆาธิการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร

2.3 ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาบทบาทพระสังฆาธิการด้าน การศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทรกรุงเทพมหานคร

3. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาท พระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร มุ่งศึกษาเฉพาะ บทบาทด้านการปกครอง มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารวิชาการ 2) ด้านการบริหารบุคคล 3) ด้านการบริหารสภาพแวดล้อม 4) ด้านการบริหารงบประมาณ โดยมีประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะเขต เจ้าคณะแขวง รองเจ้าคณะแขวง เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระภิกษุสงฆ์ รวมทั้งหมด 709 รูป ใน จำนวน 22 วัด ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้เป็นแบบสอบถาม จำนวน 256 ชุด ผสมกับการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 รูป/คน ด้วยกัน

4.2 ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1. พระสงฆ์ ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร จำนวน 709 รูป กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เกรจซี และมอร์แกน 2) พระสงฆ์ กลุ่มตัวอย่าง ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร จำนวน 256 รูป ได้คำนวณจากสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารวิชาการ 2) ด้านการบริหารบุคคล 3) ด้านการบริหารสภาพแวดล้อม และ 4) ด้านการบริหารงบประมาณ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 256 ชุด ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน

3. วิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จ เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพรรณนา สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาถึงบทบาท พระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ ได้แก่ 1) ด้านการบริหารวิชาการ 2) ด้านการบริหารบุคคล 3) ด้านการบริหารสภาพแวดล้อม และ 4) ด้านการบริหารงบประมาณ โดยใช้สถิติ

ดังนี้ 1) สถานภาพส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย อายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา สามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ 2) ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาท พระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 3) นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาวิเคราะห์และสังเคราะห์สรุปผล และนำเสนอเขียนเป็นความเรียง ตารางหรือแผนภูมิ

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์เอกสาร เกี่ยวกับบทบาท พระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร ทั้ง 3 ด้าน รวมทั้งการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ด้วยตัวเอง ตามระเบียบวิธีวิจัย และตามประเด็นโจทย์วิจัยดำเนินงานวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์เชิงลึก นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา การสังเคราะห์เนื้อหา ข้อมูลที่สอดคล้องกัน เพื่อแสวงหาความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในบางประการ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาท พระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร และนำเสนอเขียนเป็นความเรียง ตารางหรือแผนภูมิ ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) จัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นแฟ้มข้อมูล 2) อ่าน ทำความเข้าใจ บันทึก เขียนข้อสังเกตและตั้งประเด็นพรรณนา แยกแยะลดส่วนข้อมูล และให้รหัส และตีความข้อมูล จัดหมวดหมู่ หาความเหมือน ความต่าง และความเชื่อมโยงกับบริบท และ 3) สรุปผลการวิจัย นำเสนอข้อมูลเป็นเรียงความ และรายงานผลการวิจัย

5. ผลการวิจัย

5.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

พระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 20-29 ปี จำนวน 100 รูป คิดเป็นร้อยละ 39.06 มีจำนวนพรรษา 1-5 พรรษา จำนวน 118 รูป คิดเป็นร้อยละ 46.09 ไม่ได้ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ จำนวน 204 รูป คิดเป็นร้อยละ 79.69 มีวุฒิการศึกษาสายสามัญระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 140 รูป คิดเป็นร้อยละ 54.69 มีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นเอก จำนวน 134 รูป คิดเป็นร้อยละ 52.34 และไม่มีวุฒิการศึกษาบาลี จำนวน 182 รูป คิดเป็นร้อยละ 71.79

5.2 ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร

พระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 1.011) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.959) และอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงบประมาณ ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 1.138) ด้านการบริหารวิชาการ ($\bar{X} = 3.46$,

S.D. = 1.030) และด้านการบริหารวิชาการ ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 1.030) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ ดังนี้

1) **ด้านการบริหารวิชาการ** พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.46, S.D. = 1.087) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง 4 ข้อ อันดับแรกได้แก่ พระสังฆาธิการมีการจัดการให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.66, S.D. = 1.203) รองลงมาคือ พระสังฆาธิการมีการกำหนดกิจกรรมเสริมประสิทธิภาพการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.52, S.D. = 1.171) และอันดับสุดท้ายคือ พระสังฆาธิการมีการจัดและประเมินผลการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.27, S.D. = 1.276)

2) **ด้านการบริหารบุคคล** พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 1.030) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง 5 ข้อ อันดับแรก ได้แก่ พระสังฆาธิการมีการ เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้เข้ารับการฝึกอบรมหรือศึกษาต่อ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.61, S.D. = 1.037) รองลงมาคือ พระสังฆาธิการมีการกำหนดมาตรฐานของผู้บริหารและครูผู้สอน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.58, S.D. = 1.188) และอันดับสุดท้ายคือ พระสังฆาธิการมีการนำผลของการประเมินมาพัฒนาครูผู้สอน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.31, S.D. = 1.187)

3) **ด้านการบริหารสภาพแวดล้อม** พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาท พระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.57, S.D. = 0.959) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 6 ข้อ อันดับแรกได้แก่ พระสังฆาธิการมีการกำหนดตำแหน่งและหน้าที่แต่ละแผนก ($\bar{X}$ = 3.66, S.D. = 1.115) รองลงมาคือ พระสังฆาธิการมีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพียงพอต่อการใช้งาน ($\bar{X}$ = 3.63, S.D. = 1.146) และอันดับสุดท้ายคือ พระสังฆาธิการมีการจัดระบบฐานข้อมูลของครูและนักเรียนไว้สืบค้น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.47, S.D. = 1.147)

4) **ด้านการบริหารงบประมาณ** พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาท พระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.49, S.D. = 1.138) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง 4 ข้อ อันดับแรกได้แก่ พระสังฆาธิการ มีการจัดหางบประมาณมาสนับสนุนการบริหารการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.65, S.D. = 1.289) รองลงมาคือ พระสังฆาธิการมีการวางแผนจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.61, S.D. = 1.275) และอันดับสุดท้ายคือ พระสังฆาธิการมีการวางแผนจัดหางบประมาณแต่ละปี อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.33, S.D. = 1.248)

5.3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร

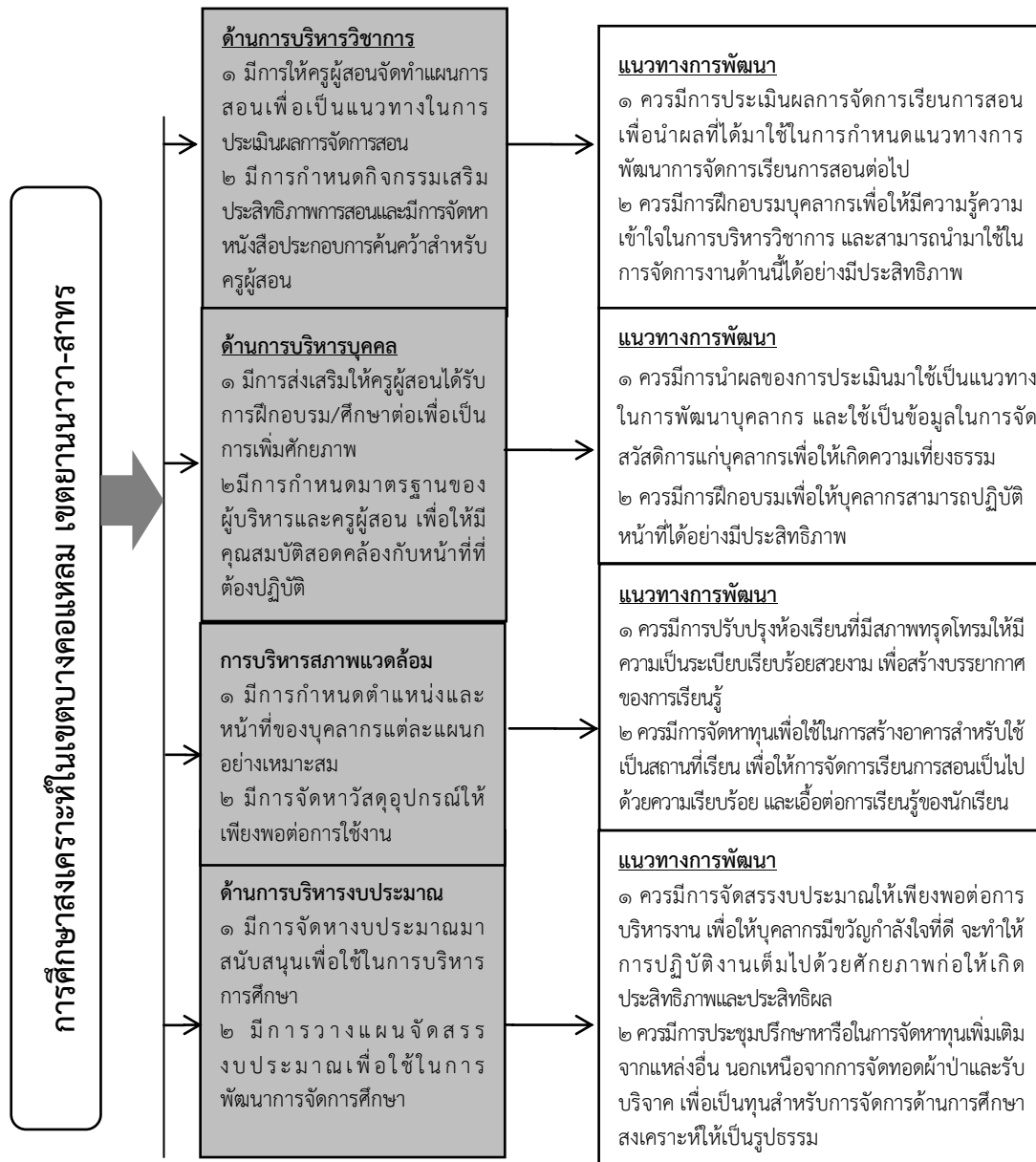
1) **ด้านการบริหารวิชาการ ปัญหา อุปสรรค** ในการพัฒนาบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร ได้แก่ พระสังฆาธิการบางรูปขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานวิชาการ ทำให้ไม่ทราบข้อบกพร่อง **ข้อเสนอแนะ** ในการพัฒนาบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร มีดังนี้คือ ดังนี้ คือ ควรมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ และควรมีการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนต่อไป

2) **ด้านการบริหารบุคคล ปัญหา อุปสรรค** ในการพัฒนาบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร คือ การปฏิบัติงานของครูผู้สอนและบุคลากรสายงานอื่นๆ ไม่ได้มีการนำผลของการประเมินมาใช้ ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาบุคลากร **ข้อเสนอแนะ** ในการพัฒนาบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร คือ ควรมีการนำผลของการประเมินมาใช้ เป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากร และใช้เป็นข้อมูลในการจัดสวัสดิการแก่บุคลากร เพื่อให้เกิดความเที่ยงธรรม

3) **ด้านการบริหารสภาพแวดล้อม ปัญหา อุปสรรค** ในการพัฒนาบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ไม่มีการจัดเก็บระบบฐานข้อมูลของครูและนักเรียนทำให้ยากต่อการสืบค้น และสภาพของห้องเรียนบางแห่งไม่เอื้อต่อการจัดการเรียน การสอน **ข้อเสนอแนะ** ในการพัฒนาบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม และเขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร มีดังนี้ คือ ควรมีการจัดระบบฐานข้อมูลของครูและนักเรียนเพื่อความสะดวกในการสืบค้น และควรมีการปรับปรุงห้องเรียนที่มีสภาพทรุดโทรม เพื่อสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้

4) **ด้านการบริหารงบประมาณ ปัญหา อุปสรรค** ในการพัฒนาบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร ได้แก่ งบประมาณที่ได้รับการจัดสรร ไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ และพระสังฆาธิการส่วนใหญ่ไม่ได้วางแผนการจัดหางบประมาณในส่วนอื่นเพิ่มเติม มีแต่เพียงการจัดผ้าป่าเพื่อหาทุนสำหรับการจัดการศึกษาแต่เพียงอย่างเดียว **ข้อเสนอแนะ** ในการพัฒนาบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร มีดังนี้คือ ควรมีการจัดสรรงบประมาณ ให้เพียงพอต่อการบริหารงาน จะทำให้การปฏิบัติงานเต็มไปด้วยศักยภาพก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการด้านศึกษาสงเคราะห์ นอกเหนือจากการจัดทอดผ้าป่าและรับบริจาค เพื่อให้มีเงินประมาณเพียงพอในการบริหารจัดการ

6. สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษา สงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร ได้ดังนี้

1. ด้านการบริหารวิชาการ

จุดเด่นของด้านนี้ คือ พระสังฆาธิการมีบทบาทในการให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการสอนเพื่อเป็นแนวทางในการประเมินผลการจัดการสอน เพื่อใช้ในการเพิ่มศักยภาพในการสอน

แนวทางในการพัฒนาบทบาทพระสังฆาธิการในด้านนี้ คือ พระสังฆาธิการควรมีการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนต่อไป

2. ด้านการบริหารบุคคล

จุดเด่นของด้านนี้ คือ พระสังฆาธิการมีบทบาทในการส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้รับการฝึกอบรม/ศึกษาต่อเพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพ และกำหนดมาตรฐานของผู้บริหารและครูผู้สอน เพื่อให้มีคุณสมบัติสอดคล้องกับหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ

แนวทางในการพัฒนาบทบาทพระสังฆาธิการในด้านนี้ คือ พระสังฆาธิการควรมีการนำผลของการประเมินมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากร นอกจากนี้ควรมีการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านการบริหารสภาพแวดล้อม

จุดเด่นของด้านนี้ คือ พระสังฆาธิการมีบทบาทในการกำหนดตำแหน่งและหน้าที่ของบุคลากรแต่ละแผนกอย่างเหมาะสม และเป็นผู้จัดทาสตูดอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อการใช้งาน

แนวทางในการพัฒนาบทบาทพระสังฆาธิการในด้านนี้ คือ พระสังฆาธิการควรปรับปรุงห้องเรียนที่มีสภาพทรุดโทรมให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม เพื่อสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้

4. ด้านการบริหารงบประมาณ

จุดเด่นของด้านนี้ คือ พระสังฆาธิการมีบทบาทในจัดหางบประมาณมาสนับสนุนเพื่อใช้ในการบริหารการศึกษา และมีการวางแผนจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษา

แนวทางในการพัฒนาบทบาทพระสังฆาธิการในด้านนี้ คือ พระสังฆาธิการควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการบริหารงาน และควรมีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อจัดการจัดหาทุนเพิ่มเติมจากแหล่งอื่น ทั้งนี้เพื่อให้ทุนสำหรับการจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

7. อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

7.1 ระดับความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสันติธรรมภีร์ (บุญชัย นาควิไล) เรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี” พบว่า (1) บทบาทของพระสังฆาธิการในการ

บริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรีทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และงานวิจัยของ **พระมหาขลิต ขาตเมธี (คงแก้ว)** เรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต” พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

7.2 ความคิดเห็นต่อบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านการบริหารวิชาการ จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับ ปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากพระสงฆ์ได้มองเห็นว่าพระสังฆาธิการที่มีบทบาทด้านนี้ ยังไม่สามารถปรับปรุงรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันได้ เนื่องจาก มีข้อจำกัดในหลายเรื่อง แยกกับงานวิจัยของ **พระครูวุฒิธรรมนันท์ (พิมพ์เทพ พุทธธนาโณ)** เรื่อง “ศึกษาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร” พบว่า การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร มีการบริหารอยู่ในระดับมากถึง 4 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารสภาพแวดล้อม และด้านการบริหารบุคคล

2. ด้านการบริหารบุคคล จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม มีอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากพระสังฆาธิการยังไม่สามารถจ่ายค่าตอบแทนสำหรับครูผู้สอน ในอัตราที่เหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติได้ และยังไม่มีการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน เช่น การจัดสวัสดิการสำหรับครูผู้สอนเหมือนกับบุคลากรในสถาบันการศึกษาอื่นๆ แยกกับงานวิจัยของ **พระครูวุฒิธรรมนันท์ (พิมพ์เทพ พุทธธนาโณ)** เรื่อง “ศึกษาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร” พบว่า การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร มีการบริหารอยู่ในระดับมากถึง 4 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารสภาพแวดล้อม และด้านการบริหารบุคคล

3. ด้านการบริหารสภาพแวดล้อม จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ซึ่งจัดหาทุนสนับสนุนการก่อสร้างอาคาร หาดูทุนจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา และซ่อมแซมสิ่งชำรุดทรุดโทรม แยกกับงานวิจัยของ **พระครูวุฒิธรรมนันท์ (พิมพ์เทพ พุทธธนาโณ)** เรื่อง “ศึกษาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร” พบว่า การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร มีการบริหารอยู่ในระดับมากถึง 4 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารสภาพแวดล้อม และด้านการบริหารบุคคล

4. ด้านการบริหารงบประมาณ จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เพราะรายได้ส่วนใหญ่มาจากงบสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการจัดทอดผ้าป่าสมทบของพระสังฆาธิการเอง แยกกับงานวิจัยของ **พระครูวุฒิธรรมนันท์ (พิมพ์เทพ พุทธธำณ)** เรื่อง “ศึกษาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร” พบว่า การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร มีการบริหารอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารสภาพแวดล้อม และด้านการบริหารบุคคล

8. กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประกอบด้วย อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว และ อาจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณ พระปลัดระพีณ พุทธิสาโร, ดร. , พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ, ดร, อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปรานีต, อาจารย์ ดร.ธิตูฒิ หมั่นมี, อาจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านภาษาเนื้อหา ระเบียบวิธีและเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ช่วยแนะนำแก้ไข ให้สมบูรณ์และสำเร็จได้ด้วยดี ขอขอบคุณอาจารย์วาริญา ม่วงเกลี้ยง ที่ช่วยแนะนำเกี่ยวกับการทำวิจัยในส่วนที่ผู้วิจัยมีข้อติดขัดจนสามารถทำงานบรรลุเป็นผลสำเร็จได้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณพระสังฆาธิการและพระภิกษุทุกรูปในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร ที่กรุณาให้ข้อมูลประกอบการวิจัยและ ที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี ทำให้ผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบถ้วน

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณพระอาจารย์ คณาจารย์และเจ้าหน้าที่คณะสังคมศาสตร์ทุกท่าน คุณความดี การทำประโยชน์ใดๆ อันเกิดจากสารนิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตเวทิตาคุณแด่ โยมมารดา บิดา ญาติสนิท มิตรสหายและเพื่อนร่วมชั้นเรียน ที่เป็นกำลังใจรวมทั้งญาติโยมอุบาสก อุบาสิกาทุกคนและญาติโยมชาวชุมชนวัดจันทน์นอกและผู้มีอุปการคุณทุกท่าน

9. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย 1) ปรับปรุงภูมิทัศน์วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ 2) เปิดศูนย์การศึกษาเด็กเล็กก่อนเกณฑ์ผ่านในวัด 3) ส่งเสริมพระภิกษุสามเณรภายในวัดด้านการสอนศีลธรรมแก่เยาวชนภายในโรงเรียนและชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ 1) ด้านการบริหารวิชาการ พระสังฆาธิการควรมีนโยบายในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้มีการจัดการเรียนการสอนที่ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม

และควรมีการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการด้านศึกษาสงเคราะห์ในส่วนของการบริหารวิชาการให้ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลดียิ่งขึ้น 2) ด้านการบริหารบุคคล พระสังฆาธิการควรจัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาบุคลากรและเป็นแนวทางในการจัดสวัสดิการให้แก่บุคลากรอย่างเหมาะสม และ 3) ด้านการบริหารสภาพแวดล้อม การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมทั้งด้านกายภาพ ซึ่งได้แก่ อาคารสถานที่ รวมถึงภูมิทัศน์รอบๆ อาคารสภาพแวดล้อมด้านจิตใจ และสภาพแวดล้อมทางด้านสังคม ที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายและจิตใจของครูและนักเรียน ซึ่งจะก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี 4) ด้านการบริหารงบประมาณ พระสังฆาธิการควรมีการกำหนดแนวทางในการจัดหางบประมาณในแต่ละปี เพื่อให้สามารถจัดหางบประมาณได้เพียงพอต่อการบริหารจัดการด้านศึกษาสงเคราะห์

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทพระสังฆาธิการด้านการเผยแผ่เชิงรุกในยุคโลกาภิวัตน์ในพื้นที่เขตต่างๆ ของกรุงเทพมหานคร 2) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพระสังฆาธิการในการจัดการงานด้านศึกษาสงเคราะห์ และ 3) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตบางคอแหลม เขตยานนาวา-สาทร กรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

- พระครูวุฒิชัยธรรมานันท์ (พิมพ์เทพ พุทฺธธนาโณ). (2554). “ศึกษาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวุฒิชัยธรรมานันท์ (พิมพ์เทพ พุทฺธธนาโณ). (2554). “ศึกษาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสันติธรรมมาภิรัต (บุญชัย นาควิไล). (2554). “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ). (2540). **เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ). (2545). **การคณะสงฆ์และการศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ). (2523). **ธรรมในชีวิตประจำวัน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา.

พระมหาขลิต ชาติเมธี (คงแก้ว). “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต”. วารสาร บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. [19 กันยายน 2559].

สุรเสกข์ ผลบุญ. “รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามพุทธธรรม”. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2559, : 55.